

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

Ad Franciscvm Galliaë Regem Christianissimum Iacobi Sadoleti Episcopi
Carpentoractis deditatorio commentariorum in Paulum Epistola.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

JACOBI SADOLETI
EPISCOPI CARPENTORACTIS IN PAULI EPISTOLAM
ad Romanos commenta-
riorum

LIBRI TRES.

AD FRANCISCVM GALLIÆ REGEM
*Christianissimum Jacobi Sadoleti Episcopi Carpen-
toractis dedicatoria commentariorum in
Paulum Epistola.*

QUOD virorum bonorum semper esse duxi, eorumque
qui Dei veri colentes & Christiana religionis studiosi
essent, ut cum eam ipsam religionem nostra hac aetate
novis quotidie seditionibus agitaram, & multitudi-
ne oppugnantium vehementer laborantem cernerent, pro sua
parte quisque ad ferendam opem concurrerent. Idem ego quoque
haec animam maxime ac Christianissime Franciscus pro mea sa-
lutaritiam dudum facere meditatus, saepe ea de cogitatione va-
riis rationibus depulsus sum. Nam nunc me ingenii mei parui-
tas, interdum tanta ista temporum perturbatio dehortata est:
nonnunquam etiam ille metus, illaque suspicio animum meum re-
tardavit, quod intelligebam, id quod videram iam accidisse per-
multis, quodcumque ego scripsissem, quantum id pie ac religiose scri-
ptum esset, non eos solum, qui palam sunt aduersarii, nam hi qui-
dam minus perturbescendi sunt, sed socios etiam mecum eiusdem
voluntatis & sententiae malevolos aliquos interpretes meis
sermone non defuturos, quo non leuiter vitio nostra aetas infecta
est.

est. Postremo in tanto numero eorum, qui aut scripserunt aut
 quiritus, aut quotidie scribunt partim sanctissimorum hominum
 ac doctissimorum, partim calliditate magu, & reuerentia quor-
 dam, quam pietate vera Christiana scripta tractantium (nam
 qui apertam impietatem pre se ferunt, eos in doctorum numero
 non duco) existimavi mecum neque adepturum auctorita-
 tem inter tot egregios, neque habiturum pondus ad reprehensionem
 insolentes. Quod primum illud insignem quandam, & non pro-
 ferentem orationis copia doctrinam postulat, quam ego me esse
 non agnosco. Posterius autem sine priore nullus omnino ad
 coercendum & comprimendum momenti est. Sed et si in co-
 sis, & tanquam obicibus a scribendo saepe iam deterren-
 men reputans identidem ipse mecum omnia a nobis profusa
 beri Deo, curus celestibus diuinisq; beneficiis non solum cum
 humano genere communiter, verum priuatiim ego item, &
 proprie multis magnisq; sepius affectus sum, nihil sum
 rus valere apud animum meum oportere, quod me alienare
 de pietatis studio retraheret. Etenim si ingenium precibus
 bis Deus requireret, petere id videretur, quod non esse videtur.
 quicquid enim valemus ingenio nostrum vniuersum a Deo
 rotum obtinemus, nullaq; nostra in ea re quidem impati-
 res. Verum ille a nobis non tam ingenium quam voluntatem
 nam postulat, qua aliqua ex parte est etiam nostra: hoc enim
 pietatem sanctitatemq; sponte colimus, & per hanc ad Deum,
 ipse iuuante gratia, proxime nos adiungimus: cuius nos pro
 Deo voluntatis oblatio cum libera nobis sit, cum aliis sumptu-
 rum hoc tempore potissimum in honorem illa & cultum cen-
 dem Dei a nobis adhibenda est: temporum autem pertu-
 rio ea ipsa est, qua hoc maxime exigit, ut in hanc curam, &
 studium iuuanda religionis totos nos dedamus. Nouerit por-
 ro obrektionibus maleuolorum, infirmiorum animi est, ut
 vi videatur virtus Christiana, & erga proximum charitas
 posse concedere. Quod verotam multi hanc de rebus & pro-
 pserint olim, & quotidie scribant, deterre nos non debet.
 quidem neque illi, qui ante nos exiuerunt, suere ipsi deterren-
 Quapropter cum iustiores multo, & grauiores causa sunt agniti

nihil diu quae cessandi, non dubitavi ad extremam ea, qua
 tantum domesticos parietes multis diurnis, nocturnisque, lucubra-
 tionibus, multa cura, vigiliisque, elaborata mihi essent, quae quon-
 iam ad aperendum fidei CHRISTI mysterium, & ad do-
 cendam beatam vitam pertinerent, in vulgus publiceque proferre, tua
 praesertim secundum Deum praestantissime Rex virtute, sapien-
 tia, auctoritateque confisus. Etenim tu cum eis maioribus sis vir-
 tibus, qui omnia sibi pro fidei ac religionis tutela, ac propugna-
 tione, & facienda semper & subeunda esse duxerunt, ad hanc il-
 larum praeclarissimam mentem, cum ceteris ipse rebus quam-
 piam, tum occasione temporum superior accessisset: fuerint
 licet graves sepe antea motus, & multorum dissensionibus in-
 fusa tempora, virtusque maiorum tuorum in illis tum temporibus
 spulsa atque emittens: nunquam tamen neque tantum extitit, in
 Christiana fide dissidium, quantum hodie extat, nec tanta vir-
 tute animique magnitudine obviam itum est, quanta tu maxima-
 rum nunc nationum quae sub ditione tua sunt & pericula eius-
 dem propulsa, & mederi incommodis. Nec vero solum aucto-
 ritate, & imperio, & magnitudine potestatis Christianae fides
 consilio & religioni: sed comitate etiam & hortationibus tuis
 facta, ut nos qui leniorem illam viam docendi scribendi que sequi-
 mur, tua libentius causa ad haec studia nosmet conuertamus. Me-
 moriam enim profecto, & quo tempore primum fratris mei fili-
 am officii ad te causa salutarum misi, & postea cum his, Lugduni
 primo, mox attentione eodem eodem munere apud te sanctus
 sum, mihi omnia mea studia tibi deferenti, te fuisse auctorem, ut in
 haec praesertim inhaerere argumentis & literis, quae Christiana-
 neque possint esse vitales: meque opus, quod in Pauli epistolam ad
 Romanos in manibus tunc habebam, ocyus ut absoluerem etiam
 hortatum esse. Quod feci sane accurate quoad potui, confectumque
 librum & absolutum tuo nomini, Rex fortissime, inscri-
 psi, ac dicavi: non id quidem spectans, ut ex illo quicquam in
 tuam laudem redundet, siquidem neque ex flammulis quae de
 ignis praelescunt, solis lumen fit clarius: Sed ut mea scri-
 pta, quod suis opibus ipsa non queunt, tui nominis gloria opi-
 nantibus legentium melius commendentur, sintque ad conferendas
 in men-

in mentibus hominum pias & sanctas rationes efficaciora. Ne quo illa splendidiore titulo, aut qua gratiore oratione auctoritate possunt, quam eius regis, in quo amplitudo maximam magnitudinem animi nequit esse par: qui altitudinem seruitutis humanitatis, & libertatis laude superavit: cuius & tanta adsunt à Deo bona: & que præterea ipso eodem adiuuantibus sibi comparavit, plurimarum artium rerumq. scientia, mitorum etiam usus in maximis rebus & suscipiendis & administrandis animus, consilium, comitas, eloquentia. Quæ in operum cunctarum domina virtutum pietate erga Deum respiciunt, neq. exornantur: quam nos in te diuinam imprimis examini virtutem Franciscæ Rex spectantes ac venerantes, cum hanc nunc damus, qua adhuc nobis effecta sunt, tum alia quæquæ supra suppeditauerit, sumus daturi, ad hunc eundem religionis honorem & defensionem Christiana veritatis pertinens. Siquidem neque mihi quicquam magis conandum & commendandum est, neque tibi præstandum atque efficiendum, quæ in incolumis cultus præpotentis Dei, & que sine eo nihil consistere non potest, iustitia, continentia, pietas, hominum caritas & studiis iam prope dimissa, restituatur. Quod Dominus operi, tuaq. deinde Christianissime Rex virtute aliquando factum sperare iure omnes & possumus & debemus.

ARGVMENTVM EPISTOLÆ.

Contentio erat orta inter Iudæos & Romanos, quod Christus erant initiati, quorum utrique alteros contemnebant. Iudæi de operum meritis gloriabantur, quod datæ sibi legi seruiissent, & ex hoc euangelicam gratiam tanquam debitam meritis suis percepissent: propterea eam volebant dari gentibus tanquam indignis, propter idololatriæ cultum & alias vitæ sordes, nisi hæc sacramenta suscipere. Contra vero Romani se iustitiam præferrebant propter Philosophiæ & prudentiæ humanæ studia, & propter vocationis singularem gratiam, qua Christus Iudæis verbum suum respicientibus uocauerat.